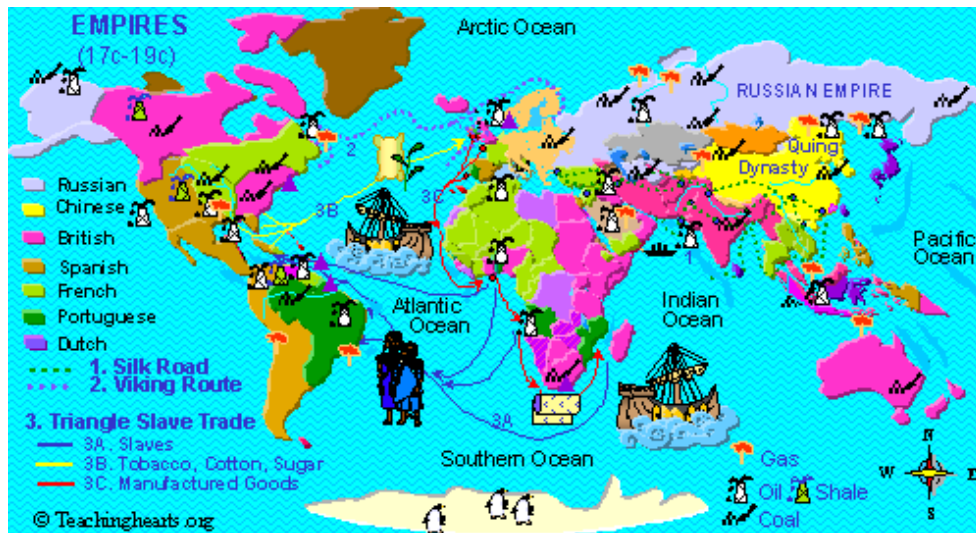

De historische transformaties van de Surinaamse samenleving

Sandew Hira, tekst bij een lezing op 25 november 2010 n.a.v. 35 jaar onafhankelijkheid van Suriname

Onafhankelijkheid in historisch perspectief

Suriname was net als India of Indonesië gedurende enkele eeuwen een kolonie van een Europese macht. Europese landen zijn vanaf de zestiende eeuw begonnen met de kolonisatie van de wereld. Hier ziet u hoe de wereld eruit heeft gezien tot aan de eerste helft van de 20ste eeuw. Volgens de kolonisator was het doel van kolonialisme om de onbeschaafde niet-westerse volkeren beschaving en moderniteit bij te brengen.

Geproduceerd door Afrikanen en Aziaten in Suriname 1684 tot 1940: 166 miljard Euro

Deze tabel laat u zien wat het doel was: de productie van landbouwproducten voor de Europese markt. Tussen 1682 en 1940 zijn de belangrijkste landbouwproducten geweest:

- Suiker
- Koffie
- Katoen
- Cacao
- Balata

Product	Miljard euro 2006
Suiker	92,5
Koffie	47,6
Katoen	9,1
Cacao	8,2
Balata	5,1
Hout	0,2
Goud	3,3
Verfhout	0,5
Totaal	166,5

Deze producten zijn geproduceerd door Afrikanen die tot slaaf zijn gemaakt en gratis hebben moeten werken en Aziatische contractarbeiders die onderbetaald zijn geworden, zoals Radjindjer Bhagwanbali heeft aangetoond in zijn studie **De nieuwe avatar van slavernij**.

De econoom Armand Zunder heeft uitgerekend wat de waarde anno 2006 is geweest van de export van deze producten (hij nam een lage rente van 3%) en kwam uit op ruim 166 miljard euro.

Dat is alleen Suriname. Maar op de wereldkaart heeft u gezien dat Suriname een piepklein deel van de gekoloniseerde wereld vormen. Europa is rijk geworden dankzij de koloniën. Stel je voor wat dit bedrag hoe groot het bedrag van 166 miljard in Indonesië is geweest?

Hoe werkte het systeem van kolonialisme

Hoe werkte het systeem?

- De kolonie had de landbouwgronden.
- De kolonisator bracht met geweld Afrikanen en met misleiding Aziaten om op plantages landbouwproducten te produceren.
- De producten gingen naar Europa om verkocht te worden of verder verwerkte te worden tot eindproducten.

Waar zaten de winst voor de kolonisator?

- De slavenhandel en de groei van de wereldmarkt betekende een groei van de scheepvaart. De hele scheepvaartindustrie is gegrondvest geweest op de internationale handel met de koloniën.
- De handel, verzekering, financiering en internationale bank- en beurswezen kwam op met de koloniale handel.
- De grootste winst zat in de verwerking van de grondstoffen. Suikerraffinaderijen en andere industrieën in Europa zijn opgekomen door deze handel.

Hoe werd het systeem in stand gehouden?

- Geen enkel land is vrijwillig gekoloniseerd. Altijd is er militaire macht aan te pas gekomen. Met bruto geweld zijn Afrikanen naar Suriname gebracht. Met bruto geweld is slavernij in stand gehouden.
- Hindostanen en Javanen zijn niet met bruto geweld gebracht, maar als ze in opstand kwamen hield bruto geweld ze weer onder de duim.
- Een belangrijk onderdeel waarmee kleine landen als Nederland en Engeland grote gebieden als Indonesië en India onder controle kregen was via verdeel-en-heers. Lokale elites werden met gunsten gebonden aan de kolonisator en zij gebruikten hun netwerken om grote groepen onder controle te houden.
- Een belangrijk instrument is de kolonisatie van de geest: het idee dat de blanke Europeaan superieur was en de donkere volkeren minderwaardig is ingeprent in de geest van blank, bruin en zwart. Het idee van onafhankelijkheid was daarom een volstrekt belachelijk idee. De gekoloniseerde mens heeft altijd geleerd dat de kolonisator het beste met je voor heeft, al wijzen de feiten anders uit. Je moet het maar geloven, dan komt het goed.

Onafhankelijkheidsstrijd

- Vanaf het begin van het kolonialisme is er verzet geweest tegen de kolonisator.
- De basis was altijd tweeledig:
  - Vrijheid van een volk om zelf haar lot te beslissen
  - De wil om de vruchten van je arbeid ten goede te laten komen aan jezelf
- In alle delen van de wereld zijn grote oorlogen gevoerd voor de onafhankelijkheid.
- In Latijns Amerika is Simon Bolívar de grote leider geweest van de onafhankelijkheidsoorlog tegen de Spaanse kolonisatoren.
- In Azië hebben leiders als Ho Chi Min in Vietnam de Fransen verdreven. Soekarno heeft de strijd geleid in Indonesië tegen de Nederlanders en Mahatma Gandhi heeft een geweldloze strijd tegen de Britten gevoerd.

Hoe zit het met Suriname?

- We realiseren het ons niet, maar het grootste offer voor de onafhankelijkheid van Suriname is gebracht door Indonesië. De onafhankelijkheidsstrijd daar is buitengewoon bruto geweest en heeft aan 150.000 Indonesiërs het leven gekost. Mensen zijn op grote schaal vermoord door militaire acties van Nederlanders.
- Maar na haar nederlaag en reeds daarvoor heeft Nederland moeten nadenken over hoe het verder moest met haar andere koloniën: Suriname en de Antillen.
- Rol Creoolse nationalisten
- Dat heeft geleid tot de tussenvorm: het Statuut dat in 1948 voor het eerste algemene verkiezingen toestond. Voor die tijd konden Surinamers geen eigen parlement en regering kiezen.

1948-1975: Van zelfbestuur naar onafhankelijkheid

- In een kwart eeuw is Suriname gegaan van zelfbestuur naar onafhankelijkheid.
- Laten we kijken wat dat heeft opgeleverd op drie gebieden:
  - Economie
  - Sociaal
  - Politiek

Economische transformatie

- Suriname is getransformeerd van een plantage-economie naar een mijnbouw economie.
- De economie werd gedomineerd door buitenlandse bedrijven: Suralco, Billiton, in de landbouw Victoria etc.
- Die transformatie heeft plaatsgevonden met behulp van ontwikkelingshulp.

Ontwikkelingshulp

- In de periode 1948-2010 heeft Suriname aan ontwikkelingshulp 4,2 miljard gulden aan Ontwikkelingshulp gehad van Nederland. Die hulp is een combinatie geweest van leningen en schenkingen. In mijn definitie is een lening die je met rente moet terugbetalen geen echte hulp.
- Het grootste gedeelte (85%) is gegeven na de onafhankelijkheid en is afgedwongen in de onderhandelingen over de onafhankelijkheid. Zo'n 15% is dus gegeven in de periode 1948-1975.

Ontwikkelingsplan	Bedrag in miljoenen
Het Welvaartsfonds	40
Het Tienjarenplan + aanvullend Opbouwplan	207
Eerste Vijfjarenplan	195
Tweede Vijfjarenplan	187
Meerjaren1 Ontwikkelingsplan	3.500
Totaal	4.129

Waar is die hulp aan besteed?

- Onderzoek: er is veel geld gestopt in onderzoek naar hoe Suriname het beste door buitenlandse maatschappijen kon worden geëxploiteerd.
- Verder is er geld gestopt in de ontwikkeling van een infrastructuur voor vliegvelden in het binnenland met het oog op grondstoffen exploitatie.
- Er is geld gestopt in de aanleg van het Brokopondo meer om energie te leveren voor Suralco.
- Er is geld gestopt in de modernisering van de landbouw.

De geheimen van de betalingsbalans

- Het meest opvallende gegevens zijn de cijfers van de betalingsbalans van Suriname. Daaruit blijkt dat Suriname aan ontwikkelingshulp een bedrag van ongeveer 630 miljoen heeft ontvangen, waarvan 300 miljoen gulden in de vorm van schenkingen.
- In diezelfde periode is 800 miljoen gulden overgemaakt naar het buitenland in de vorm van winstovermaking door het buitenlands bedrijfsleven dat in Suriname actief was.
- Degene die het meest geprofiteerd heeft van de zogenaamde ontwikkelingshulp was niet de Surinamer, maar de buitenlandse bedrijven.

Sociale gevolgen

- Een groeiende werkeloosheid niet alleen in de landbouw, waar kleine boeren het hoofd niet meer boven water konden houden.
- Ook in de overige bedrijfstakken had je pieken als er grote bouwprojecten waren die gefinancierd werden uit ontwikkelingshulp.
- Hoe werd de grote werkloosheid opgevangen? Op twee manieren:
  - De groei van het overheidsapparaat. Dat was vooral mogelijk door het politieke systeem van patronage.
  - En migratie naar het buitenland.

Migratiegolven

- De migratie naar met name Nederland is in drie golven gegaan.
- De eerste kleine golf was in de periode 1948-1965: het ging vooral om Creoolse studenten en later de Creoolse middenklasse.
- De tweede golf werd aangevuld met Hindostanen en andere bevolkingsgroepen. Vooral na de afloop van de bouw van de Afobakka dam nam de migratie toe met een gemiddelde van bijna 8.000 per maand.
- De grote golf bracht in minder dan 2 jaar 100.000 mensen van Suriname naar Nederland.

Periode	Aantal	Maandgemiddelde
1964-1971	62.000	7.750
1973-1975	100.000	33.333

Krachten achter onafhankelijkheid

Uiteindelijk werkte drie krachten in op de onafhankelijkheid:

1. Het Creoolse nationalisme dat pleitte voor het opnemen van Suriname in de vaart der volkeren en onafhankelijkheid nastreefde van de voormalige kolonisator.
2. Het Hindostaans realisme, eerst vorm gegeven door George Hindorie en later door Lachmon. In de aanloop naar de onafhankelijkheid – die geschiedenis kent u – had Lachmon de keuze om zich blijvend tegen de onafhankelijkheid te keren of mee te gaan en een historische beslissing te nemen. Zijn realisme heeft ertoe geleid dat er een vreedzame overgang is geweest van kolonie naar onafhankelijke republiek.
3. En niet te onderschatten kracht is vervolgens geweest het migratiebeleid in Nederland. Zoals uit de vorige tabel bleek was de migratie naar Nederland al in 1965 goed op gang gekomen. Het failliet van het sociaal-economisch beleid van opeenvolgende regeringen die geen welvaart konden brengen en voornamelijk de belangen van de buitenlandse bedrijven voor ogen hadden, hadden ertoe geleid dat steeds meer Surinamers hun toevlucht zochten in Nederland. Daar ontstond dan een beweging om de poort in Suriname te sluiten.

35 jaar onafhankelijkheid

Wat heeft 35 jaar onafhankelijkheid opgeleverd. Laten we dat op drie terreinen bekijken. Politiek, economisch en sociaal.

Twee perioden

De economische ontwikkeling tussen 1975 en 2010 kan verdeeld worden in twee perioden:

- 1975-1980: de CONS-periode als voortzetting van de oude koloniale mijnbouwconomie
- 1980-2010: de overgang naar een moderne mijnbouwconomie dicht bij Suriname

De ontwikkelingshulp die Suriname bij de onafhankelijkheid kreeg – ongeveer 3,5 miljard Nederlandse guldens – werd besteed volgens het concept van de oude koloniale economie: honderden miljoenen zijn gestoken en verloren in een spoorlijn naar het Bakhuisgebergte. De Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland Suriname (CONS) heeft vooral Nederlandse ingenieursbureaus en buitenlandse bouwbedrijven de vruchten laten plukken van de ontwikkelingshulp.

Kenmerken transformatie koloniale economie

- Opkomst Staatsolie. De meest opmerkelijke breuk met de koloniale economie is de opkomst van Staatsolie, nu de belangrijkste pijler van de Surinaamse economie.
- Het model van staatsolie komt neer op de exploitatie van de Surinaamse grondstoffen t.b.v. de Surinaamse bevolking en niet t.b.v. buitenlandse bedrijven. Dat model zal in de toekomst worden toegepast op andere mijnbouwsectoren, met name de Goudindustrie.
- De opkomst toerisme met ongeveer 100.000 bezoekers per jaar is een belangrijk kenmerk van deze periode.
- De verbetering infrastructuur, zowel de bouw van de bruggen als de ontsluiting van Suriname.
- De opkomst van de outsourcing industrie die nu goed is voor ongeveer 30 miljoen omzet.
- Het belangrijkste kenmerk is wel dat in de koloniale periode de staat de drijvende kracht was achter de economie. Die staat stond ten dienste van de buitenlandse bedrijven. De functie van ontwikkelingshulp was het faciliteren van de buitenlandse bedrijven. De belangrijkste transformatie is dat die ontwikkelingshulp is weggefallen en daardoor ruimte is ontstaan voor het Surinaams ondernemerschap als drijvende kracht in de economische ontwikkeling.

Deze kenmerken vormen een breuk met de oude koloniale economie die gedreven werd door de belangen van buitenlandse bedrijven en hun vertegenwoordigers in Suriname. Laten we wat dieper ingaan op die transformatie.

De lessen van Staatsolie?

- Staatsolie levert nu een grotere bijdrage aan de Surinaamse schatkist dan bauxiet. Wie had dat ooit durven denken zo 35 jaar geleden?
- Maar nog belangrijker is het feit dat dit bedrijf dat hoogwaardige technologie gebruikt gedraaid wordt door Surinamers op alle niveau's. De kennis en kunde is Surinaams.
- Dat model van Staatsolie zien we nu in andere Surinaamse bedrijven zoals Telesur. Niet alleen het management is Surinaams, maar op alle niveau's van het bedrijf leren Surinamers met moderne managementmethoden een bedrijf te draaien.
- In de landbouw zie je in Nickerie hoe een hele molen volautomatisch gedraaid wordt door Surinamers die de kennis en kunde zich eigen hebben gemaakt.
- De groei van de capaciteit van Surinamers is een belangrijk kenmerk van de moderne Surinaamse economie, dat afwijkt van de vroegere koloniale economie die vooral handarbeiders nodig had. Nu gaat het om mensen die kennis inzetten en dienstverlening.
- De conclusie is dat de drijvende kracht achter de transformatie is het feit dat het onderwijsniveau en de intellectuele capaciteiten van Surinamers nu volop worden ingezet, terwijl ten tijde van het kolonialisme vooral handenarbeid belangrijk was.

Tweerichtingsverkeer in de economie

- Vroeger was de Surinaamse economie een eenrichtingsverkeer. Suriname leverde grondstoffen aan de westerse wereld. Dat verandert voor een deel. In de bauxiet- en goudindustrie is dat nog zo.
- De belangrijkste klant van Staatsolie is Suralco, een binnenlandse afnemer.
- Toerisme en outsourcing zijn sectoren waarbij buitenlanders – veel Surinamers in Nederland – geld brengen naar Suriname.

De verhouding met buitenlands bedrijfsleven

- De verhouding met buitenlandse bedrijven verandert. De verhouding verandert van ondergeschikte naar min of meer volwaardige partnerschap.
- Buitenlanders brengen kapitaal in en leveren kennis die Surinamers zich eigen maken.
- Dit proces zie je in alle vroegere derde wereld landen.

De sociale ontwikkeling

We kijken naar de volgende indicatoren:

- Bevolkingsgroei
- Etniciteit

Bevolkingsgroei

- In de afgelopen 35 jaar is de bevolking van Suriname gegroeid met 350.000 personen.
- In 1975 woonden er 390.000 Surinamers in Suriname en 110.000 in Nederland.
- 35 jaar later zijn er 500.000 Surinamers in Suriname en 350.000 in Nederland, totaal 850.000 Surinamers.

Etniciteit

Hier ziet u een interessante tabel die veel vertelt over de sociale ontwikkelingen in de afgelopen 35 jaar.

- In 1971 - bij de vierde volkstelling – waren de Hindostanen relatief de grootste bevolkingsgroep met een aandeel van 37%. In 2004 waren ze nog wel de grootste groep, maar hun aandeel liep terug van 37% naar 27%. Dat is voor een deel toe te schrijven aan de enorme migratie vlak voor de onafhankelijkheid.
- Opmerkelijk is verder een enorme toename van de groep gemengd. Die was in 1971 niet meetbaar groot en in 2004 al 12%, zeg maar de kinderen van de Ameerali's.
- Opvallend is ook de bevolkingsgroep onder de Marrons.
- De conclusie is dat de in demografisch opzicht de rol van Creolen en Hindostanen worden teruggedrongen t.o.v. andere groepen.

Etnische groep	1971	2004
Creolen	31%	18%
Hindostanen	37%	27%
Javanen	16%	15%
Marrons	10%	15%
Overige	5%	6%
Gemengd	0%	12%
Onbekend	0%	7%
Totaal	100%	100%

Conclusie

- De belangrijkste conclusie is: in 35 jaar ondergaat Suriname diepgaande economische en sociale transformaties.
- De vraag is hoe komt dat en in welke richting gaat het uit?

Oorzaken van de transformatie

- Internationale economische ontwikkelingen:
  - de ontwikkeling in de olieindustrie – de stijging van de olieprijs – heeft Staatsolie mogelijk gemaakt.
  - De sector toerisme is een internationale sector waar Suriname nu van profiteert
- Kennis en technologie en onderwijs
  - Onze ouders die vroeger handenarbeid hebben moeten verrichten hebben ons in staat gesteld om te studeren. Veel Surinamers hebben hun capaciteiten gebruikt en ingezet in de opbouw van het land niet altijd dankzij, maar vaak ook ondanks de politiek.
- Tenslotte de onafhankelijkheid: de onafhankelijkheid van Suriname is in vergelijking met andere landen ondanks alle problemen toch redelijk goed gegaan. In 35 jaar tijd heeft het land een grote worsteling doorgemaakt: een andere toekomst. Verschillende partijen hebben hun bijdrage geleverd aan deze worsteling in positieve en negatieve zin.

Hoe zien de komende 35 jaar eruit?

Laten we dat op drie punten bekijken:

- Economisch
- Sociaal
- Politiek

Economisch

- De drijvende kracht zal in de toekomst blijven: het Surinaams ondernemerschap, en niet de staat (geen ontwikkelingshulp). Die staat zal niet de middelen hebben om een stuwende rol te spelen, maar zal faciliterend zijn.
- Aardolie zal opraken, tenzij er olie op zee wordt gevonden. Het is waarschijnlijker dat er een verschuiving optreedt naar de exploitatie van andere energiebronnen: bio-energie, zonne-energie.
- Suriname is rijk aan grondstoffen. Surinaamse ondernemers in samenwerking met buitenlandse ondernemers van de nieuwe opkomende landen (India, China, Brazilië) zullen deze rijkdom gaan exploiteren.
- We voorzien een verdere integratie in de regio.
- De rol van Nederland zal steeds minder en minder worden. Net als Indonesië zal Suriname niet meer bedelen om ontwikkelingshulp.

Sociaal

- De bevolking zal groeien van 500.000 naar 750.000 in de komende 35 jaar.
- Het aandeel van de gemengden zal verder toenemen.
- Van groot belang is het vraagstuk van etnische identiteit in relatie tot nationale identiteit. Als hier politieke fouten worden gemaakt en de spanningen tussen de groepen gaan groeien, dan kan dat een dramatische verandering teweeg brengen in het land.

- Kennis, technologie, onderwijs etc zullen grotere impact hebben op de mogelijkheden voor de Surinamers.